

Kratki pregled Srednjoročne strategije (2017.-2020.) za početnu obuku i stručno usavršavanje sudija i tužilaca Centara za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH i RS i Pravosudne komisije Brčko distrikta BiH

Pripremilo: Adela Čomić, Centar za edukaciju sudija i tužilaca u Federaciji Bosne i Hercegovine i Vanja Pavlović Centar za edukaciju sudija i tužilac Republike Srpske

Centri za edukaciju sudija i tužilaca u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republike Srpske i Pravosudna komisija Brčko distrikta BiH usvojili su krajem 2016., a Visoko sudsko i tužilačko vijeće primilo na znanje početkom 2017. novi strateški dokument daljeg razvoja početne obuke i stručnog usavršavanja sudija i tužilaca.

Jedinstveni u namjeri da na najbolji način izvršavaju zakonima propisane dužnosti te da odgovore na zahtjeve pravosudne zajednice da ima visoko kvalitetno, potrebama više kategorija i podkategorija prilagođeno stručno usavršavanje, Centri i Pravosudna komisija, u petnaest godina svog rada, treći su put zajedno analizirali stanje u oblasti edukacije pravosudne zajednice BiH i usaglasili neophodne korake za dalji razvoj.

Kreiranju i usvajanju Srednjoročne strategije za period 2017.-2020., prethodila je detaljna analiza ostvarenja ranijih strateških dokumenata, trenutnih potreba pravosudne zajednice, ali i preporuka relevantnih međunarodnih i domaćih izvještaja i strateških dokumenata, poput preporuka Grupe eksperata Vijeća Evrope protiv korupcije (u daljem tekstu: GRECO), Izvještaja Evropske komisije za BiH, Strategije za reformu sektora pravde BiH i brojnih drugih, sličnih dokumenata koji tretiraju specifične oblasti u kojima djeluje pravosuđe, ili se odnose na pravosuđe kroz zahtjeve za efikasnijom primjenom općih principa, poput vladavine prava.

Strukturalno, Strategija je sveobuhvatna i strateškim pravcima ne odnosi se isključivo na edukaciju nego na unaprjeđenje cjelokupnog sistema, počevši od obezbjeđenja adekvatne literature za pravne profesionalce, preko zahtjeva za poboljšanjem procesa izbora, ali i vještina postojećih edukatora u prenošenju znanja, unaprjeđenja metodologije edukacije, unaprjeđenja procesa procjene potreba za obukama (naročito imajući u vidu različite kategorije polaznika edukacije), pa do potrebe za proširenjem metodologije u evaluacijama obuka i nužne saradnje sa svim relevantnim domaćim i međunarodnim faktorima.

U nastavku slijedi kratki pregled strateških pravaca i budućih poboljšanja u sistemu edukacije pravosuđa u Bosni i Hercegovini.

STRATEŠKI PRAVAC 1: REVIZIJA OBUKE

U okviru Strateškog pravca 1, evidentirano je faktičko i formalno postojanje više vrsta obuka za različite kategorije polaznika: u okviru početne obuke neophodno je detaljno analizirati tri vrste obuka: obuku za stručne saradnike i savjetnike u pravosuđu, obuku za pripravnike i obuku za novoimenovane sudije i tužioce. Do poboljšanja u ovim segmentima, koja su predviđena drugim strateš-

kim pravcima, može doći tek nakon što se detaljno i formalno analizira aktuelno stanje.

U okviru stručnog usavršavanja sudija i tužilaca, odnosno, kontinuirane obuke, također je neophodno detaljno analizirati trenutno stanje u kreiranju i implementaciji obuka. Da bi mogle poduzeti adekvatne mjere, ove je aktivnosti neophodno realizovati do kraja ove godine.

STRATEŠKI PRAVAC 2: POČETNA OBUKA

Zasnovano na već postojećim potrebama koje su evidentne, neophodno je formalno kreirati sistem početne obuke za pripravnike u pravosuđu.

Program početne obuke za stručne saradnike i savjetnike u pravosuđu, koji se realizuje od 2009. godine, zastario je i metodološki i modulima koji služe kao osnovno nastavno sredstvo. Ovisno od rezultata analize iz Strateškog cilja 1, neophodno je revidirati sadržaj i metodologiju obuka i prilagoditi korisnicima na način da dobivaju sva potrebna znanja uz minimalan utrošak vremena i drugih resursa. Ove aktivnosti trebaju biti okončane do maja 2018.godine.

Početna obuka novoimenovanih sudija i tužilaca, odvija se prema Programu koji je usvojilo VSTV BiH, međutim, evidentno je u praksi da ovaj program (čiji je samo jedan segment edukacija putem Centara) nije u potpunosti implementiran te je neophodno analizirati dosadašnja iskustva polaznika i potrebe novih te prilagoditi programski sadržaj edukacije kroz Centre njihovim potrebama. Rezultati analize u ovom segmentu planirani su do kraja godine.

STRATEŠKI PRAVAC 3: STRUČNO USAVRŠAVANJE – KONTINUIRANA OBUKA

Minimalni broj dana stručnog usavršavanja za nosioce pravosudnih funkcija u Bosni i Hercegovini je propisan. Ovakav pristup edukaciji nužno sobom nosi određenu dozu formalizma i istog takvog poimanja edukacije. Obzirom da je edukacija obaveza, ali i pravo svih nosilaca pravosudnih funkcija, neophodno je afirmisati značaj stručnog usavršavanja u pravosudnoj zajednici.

Ovaj se cilj može ostvariti samo putem aktivnijeg učešća pravosudne zajednice u smislu veće zastupljenosti praktičnih rješenja na edukacijama, ali i putem restriktivnijeg odabira učesnika edukacija. Tek ovakvim pristupom, kontinuirano, smanjiće se u pravosudnoj zajednici poimanje obuke kao puke formalnosti.

Aktivnije učešće pravosudne zajednice ne očituje se samo u edukacijama, nego i u procesu njihove pripreme. Neophodno je konstantno oslušivati potrebe pravosudne zajednice i zahtijevati od korisnika edukacija da ih iskazuju u procesu kreiranja programa.

Kreiranje godišnjih programa edukacije podrazumijeva i dugoročno planiranje u smislu kreiranja višegodišnjih specijalističkih obuka u oblastima gdje je to nužno.

Samo kontinuirano zalaganje za ove principe rada dovešće do poimanja edukacije kao neophodnosti, aktivnosti zasnovanoj na interakciji i prilici za individualnim unaprjeđenjem kod nosilaca pravosudnih funkcija.

STRATEŠKI PRAVAC 4: UČENJE NA DALJINU

U okviru Strateškog pravca 4, definisani su koraci koje je nužno provesti kako bi se postigle uštede u vremenu kod polaznika obuke, a finansijske uštede kod pravosudnih institucija.

Koncept e-učenja već nekoliko godina postoji, ali je naišao na slab odziv. U tom smislu, zaključeno je da je neophodno raditi na popularizaciji e-učenja u programima početne obuke, koji su i vremenski najdugotrajniji i sadržajno najobimniji. Kurseve e-učenja koji su pogodni (poput onog o Evropskoj konvenciji i ljudskim pravima) neophodno je inkorporirati u početnu obuku. Jedan broj kurseva učenja na daljinu već je razvijen od strane VSTV BiH i Vijeća Evrope u okviru programa obrazovanja pravnih profesionalaca (HELP), ali je potrebno razviti nove, ciljnim skupinama prilagođene kurseve i obučiti edukatore da iste moderiraju.

Učenje na daljinu kao relativno novi koncept edukacije, nije do sada bilo predmet pravila o vrednovanju u smislu ispunjavanja minimalnog obaveznog educiranja nosilaca pravosudnih funkcija i drugih kategorija polaznika te je neophodno dopuniti postojeće pravilnike o edukaciji ovim segmentom. Strateški ciljevi u vezi sa e učenjem, trebaju biti realizovani u 2018.godini.

STRATEŠKI PRAVAC 5: EVALUACIJA

Strateški pravac 5 se odnosi na evaluaciju. Suštinski, radi se o procjeni uspješnosti određene aktivnosti Centara od strane učesnika. To podrazumijeva ocjenu stepena ostvarenja cilja određene edukacije, ocjenu edukatora, materijala korištenih u edukaciji, same organizacije edukacije, rasporeda sati i sl. S obzirom da su Centri uvidjeli potrebu za unapređenjem metodologije evaluacije seminara od strane polaznika, edukatora i samih Centara kao i potrebu za unificiranjem sistema ocjenjivanja seminara u oba Centra, to je upravo unapređenje i implementiranje sistema evaluacije obuka glavni strateški cilj u okviru ovog strateškog pravca.

Očekuje se da će do septembra 2018. godine Centri uspjeti obezbijediti tehnička sredstva i ljudske resurse kako bi izradili i usvojili novi sistem evaluacije obuka i na taj način unaprijedili praćenje efekata tih obuka, a što će zahtijevati dodatna finansijska sredstva.

STRATEŠKI PRAVAC 6: EDUKATORI

Kako za uspjeh svake obuke ključnu ulogu imaju edukatori, upravo to je sadržaj strateškog pravca 6 Strategije. S tim u vezi Centri će zaključno sa septembrom 2018. godine analizirati nedostatke postojećih Pravilnika o izboru i angažmanu edukatora, sačiniti prijedlog novih pravilnika kojim će se otkloniti nedostaci prethodnih, usvojiti nove pravilnike na osnovu kojih će biti omogućen transparentan i objektivan izbor edukatora, te kreirati nove liste edukatora Centra. To će se izvršiti na način da će se produžiti mandat postojećim edukatorima koji zadovoljavaju kriterije propisane pravilnicima, te raspisati konkurs i kreirati nove liste edukatora Centara. U okviru ovog strateškog pravca, planirano je i unapređenje procesa evaluacije rada edukatora, te unapređenje edukacije edukatora.

Upravo cilj koji se tiče edukacije edukatora je jedan od najznačajnijih u cjelokupnoj Strategiji jer, kao što je već rečeno, upravo uloga edukatora je najznačajnija za uspjeh jedne obuke. Stoga će se uspostaviti jedinstven i sistematičan sistem edukacije edukatora koji će biti fokusiran na oblast metodologije prenošenja znanja odraslima jer najbolji praktičari i stručnjaci u svojim oblastima nisu uvijek najbolji prenosioci svog znanja i iskustva na ostale, te je to nešto na čemu treba raditi, a u svrhu postizanja što boljih efekata obuke.

STRATEŠKI PRAVAC 7: EDUKATIVNI MATERIJALI

Strateški pravac 7 se odnosi na edukativne materijale, pa je tako njegovim ciljevima predviđeno normativno uređenje jedinstvenih standarda za izradu materijala koji će biti korišteni na seminarima, uspostavljanje sistema njihovog ažuriranja, unifikacija dizajna edukativnih materijala, revidiranje i

publikacija modula i priručnika, izrada novih modula, priručnika i stručnih publikacija. Predviđeno je i ojačanje izdavačke djelatnosti Centara u smislu stvaranja pretpostavki da se publikacije Centara vrednuju i na akademskom nivou, te povećanja broja publikacija kao i interesa stručnjaka i autora za učešće u izradi tih publikacija.

Cilj je i obogaćenje bibliotečkog fonda koji bi korisnicima obuka nudio materijale značajne za njihov lični i akademski razvoj. Predviđeno je da se većina aktivnosti potrebnih za ostvarenje navedenih ciljeva sprovodi kontinuirano, no to će u najvećoj mjeri zavisiti od raspoloživih finansijskih sredstava.

STRATEŠKI PRAVAC 8: SARADNJA INSTITUCIJA U PROCESU EDUKACIJE SUDIJA I TUŽILACA U BiH

Još jedna od kontinuiranih aktivnosti Centara biće realizacija strateškog pravca 8 Strategije. Naime, ovim pravcem je predviđeno ostvarivanje i unapređivanje saradnje svih institucija u procesu edukacije sudija i tužilaca. Ova saradnja je veoma značajna jer doprinosi boljem funkcionisanju procesa edukacije, te funkcionisanju pravosudnog sistema u cjelini. Naravno, pri tome je neophodno uvažavati nadležnosti i odgovornosti svake institucije ponaosob.

Prevažodno je neophodno osigurati da Centri budu uključeni u izradu svih projektnih prijedloga koji se tiču edukacije sudija i tužilaca. Naime, u Bosni i Hercegovini se implementiraju različiti projekti usmjereni ka unapređenju pravosuđa, te je potrebno osigurati da sve aktivnosti koje se tiču edukacije sudija i tužilaca prethodno razmotre Upravni odbori Centara i Stalna komisija za edukaciju Visokog sudskog i tužilačkog savjeta BiH, čime će se doprinijeti osiguranju visokih standarda u početnoj obuci i stručnom usavršavanju i omogućiti svrsishodno trošenje donatorskih sredstava. Neophodno je i unaprijediti saradnju sa domaćim institucijama u procesu edukacije, saradnju sa međunarodnim i nevladinim organizacijama koje se bave edukacijom sudija i tužilaca, zatim saradnju sa pravosudnim akademijama i centrima za obuku sudija i tužilaca u regionu, te saradnju sa akademskom zajednicom u BiH, a sve u cilju poboljšanja kvaliteta obuka koje Centri pružaju sudijama i tužiocima u Bosni i Hercegovini.

Pored pomenutih ciljeva u okviru strateškog pravca 8, potrebno je posebno pomenuti cilj koji se odnosi na nastavak saradnje između Centara za edukaciju sudija i tužilaca u RS i FBiH. Iako je ova saradnja već na zavidnom nivou što potvrđuje i izrada zajedničke četverogodišnje Strategije, cilj je da se pored već postojećih (usaglašavanje godišnjih i operativnih programa i planova obuke, organizacija zajedničkih aktivnosti, razmjena informacija o obukama, prihvatanje učešća i priznavanje dana obavezne obuke sudijama i tužiocima iz drugog entiteta i sl.) uvedu neke nove zajedničke aktivnosti. Tako će se na primjer započeti sa usaglašavanjem godišnjih izvještaja u dijelu zajedničkih aktivnosti, a ova saradnja će se unapređivati i na druge načine.

STRATEŠKI PRAVAC 9: BUDŽETI I UPRAVLJANJE RESURSIMA

Ostvarenje skoro svih pomenutih pravaca i ciljeva unutar njih, zavisiće od ostvarenja strateškog pravca 9, a koji se tiče budžeta Centara. U okviru ovog strateškog pravca, radiće se prvenstveno na kreiranju održivog budžeta koji će omogućiti nesmetano odvijanje redovnih aktivnosti. Također će se truditi osigurati sredstva za ključne obuke, a na način da se prihvatanjem donatorskih sredstava ne dovede u pitanje nezavisnost Centara. Planirano je i da Centri budu uključeni u planiranje budžeta za izvršenje edukativnih aktivnosti u okviru određenih projekata koji se tiču edukacije, a u čijoj realizaciji oni učestvuju.

Kao što smo već ranije pomenuli, ostvarenje većine ciljeva ove Strategije, zavisiće upravo od raspo-

loživih budžeta Centara, no to se naročito odnosi na ostvarenje ciljeva unutar strateškog pravca 7. Naime, revidiranje postojećih i izrada novih edukativnih materijala, te njihovo izdavanje, neće biti moguće bez osiguranja sredstava za te aktivnosti. Isto se odnosi i na obogaćivanje bibliotečkog fonda. Stoga će Centri skoro sve aktivnosti unutar strateškog pravca 9 provoditi kontinuirano osim što će već tokom 2017. godine uputiti zahtjeve nadležnim ministarstvima i entitetskim vladama za povećanje budžeta, odnosno zahtjeve za njihovo bolje i realnije kreiranje.

Kroz ovih devet obrazloženih strateških pravaca definisana su ukupno 34 strateška cilja čime su postavljeni pravci razvoja početne obuke i stručnog usavršavanja sudija i tužilaca u Bosni i Hercegovini u naredne 4 godine. Realizacija Strategije predstavljaće izazov imajući u vidu budžete kojima su Centri raspolagali u prethodnom periodu, te mjere štednje koje entitetske vlade i dalje provode. Zbog toga će realizacija Strategije Centara u velikoj mjeri zavisiti od donatorskih finansijskih sredstava kao i od angažmana drugih institucija koje, u okviru svojih nadležnosti, imaju određenu ulogu u edukaciji sudija i tužilaca. To se prvenstveno odnosi na Visoki sudski i tužilački savjet Bosne i Hercegovine, no uspješnost Strategije zavisiće i od drugih relevantnih domaćih i stranih ustanova i organizacija.

S obzirom da se radi o rijetkom, ako ne i jedinom slučaju u Bosni i Hercegovini, da dvije entitetske institucije na sopstvenu inicijativu kreiraju zajedničku Srednjoročnu strategiju, to su Centri mišljenja da takva vrsta podrške ne bi smjela izostati, s obzirom da ovakva saradnja institucija iz različitih entiteta predstavlja primjer dobre prakse iz kojeg razloga bi djelovanje ove vrste trebalo podsticati.

Sve aktivnosti predviđene zajedničkom Strategijom Centara i Pravosudne komisije su realno provodive uz adekvatnu podršku relevantnih institucija i sve one su veoma značajne za daljnju izgradnju i jačanje pravosudnih kapaciteta. Kako se proces edukacije budućih i postojećih pravosudnih kadrova odvija u dinamičnom okruženju, to će se prilikom realizacije Strategije periodično razmatrati potreba za njenim revidiranjem, shodno potrebama korisnika obuke, a u cilju upravo jačanja pravosudnih kapaciteta, odnosno davanja što većeg doprinosa pravosudnom sistemu Bosne i Hercegovine.